

Faktat

Maapallon lämpeneminen aiheuttaa yhä enemmän äärimmäisiä ja toistuvia sääilmiöitä kuten äärimmäistä kuumuutta, kuivuutta, tulipaloja, myrskyjä ja tulvia. Nämä ilmiöt aiheuttavat valtavia yhteiskunnallisia häiriöitä, kun miljoonat ihmiset joutuvat lähtemään, monet menettävät henkensä ja miljoonat menettävät elinkeinonsa. Tämä lisää eriarvoisuutta, myös sukupuolten epätasa-arvoa. Köyhät köyhtyvät entisestään ja väkivalta lisääntyy, kun yhteisöt hajoavat. Erityisesti tyttöjen ja naisten elämä on tällaisten tapahtumien jälkeen ankeaa.

Esimerkkejä tyttöjen ja naisten kohtaamista ongelmista eri puolilta maailmaa:

Dabor, 9, Sudanista kävelee joka päivä yhä kauemmas hakeakseen vettä ja siksi hänellä ei ole aikaa käydä koulua.

Aayan, 11, Mozambique. Perhe menetti kaiken tulvissa. Aayan myytiin lapsimorsiameksi, jotta muu perhe sai ruokaa.

Ralia, 33, Nigeria. Tulvat tuhosivat torin ja Ralia menetti elinkeinonsa torimyyjänä. Miten hän nyt ruokkii perheensä?

Freya, 51, Saksa. Kaksi vuotta sen jälkeen kun tulva tuhosi hänen kotinsa hän asuu edelleen tilapäismajoituksessa eikä pysty hankkimaan pysyvää asuntoa.

Vuonna 2023 26,4 miljoonaa ihmistä piti asuttaa uudelleen tulvien, myrskyjen, maanjäristysten, kuivuuden ja tulipalojen vuoksi. (Global Report on Internal Displacement 2024)

Noin 1,2 miljardia ihmistä on vaarassa joutua jättämään kotinsa vuoteen 2050 mennessä. Tutkituista 157 maasta 34% tulee kohtaamaan vesikatastrofin ja 22% katastrofaalisen nälänhädän vuoteen 2050 mennessä. Nämä aiheuttavat aliravitsemusta. (Ecological Threat Register 2020 by the Insitute for Economics and Peace)

Joka viides pakolaisnainen on kokenut seksuaalista väkivaltaa. (Filippo Grandi, the United Nations (UN) High Commissioner for Refugees)

Äärimmäiset sääilmiöt ja ympäristönmuutos vaikuttavat seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ja -oikeuksiin. Katastrofien takia joudutaan sulkemaan terveydenhuoltolaitoksia ja rajoittamaan kulkuyhteyksiä, joten on vaikea päästä terveydenhuollon ammattilaisten hoitoon ja saada lääkkeitä. Suojan, puhtaan veden ja ruoan puute sekä äärimmäinen kuumuus aiheuttavat riskejä äitien terveydelle.

Tytöjä ja naisia opetetaan harvemmin uimaan tai kiipeämään puuhun, mitä taidot voivat pelastaa hengen. Naiset ja tytöt ovat usein väkivallan, seksuaalisen häirinnän ja raiskauksen kohteina. Heillä on myös riski joutua ihmiskaupan uhreiksi.

LUONTOKATO

Luonnon monimuotoisuuden romahdus eli luontokato vaarantaa koko taloutemme ja hyvinvointimme perustan, koska olemme täysin riippuvaisia luonnosta. Kansainvälisen ilmastopaneelin IPBES:n määrittämät viisi luontokadon ajuria ovat:

1. **Maankäytön muutokset** aiheuttavat ekosysteemien pirstoutumista, heikkenemistä ja häviämistä, kun esimerkiksi metsä raivataan pelloksi tai kosteikko jää infrahankkeen alle.
2. **Kasvihuonekaasupäästöt** aiheuttavat ilmaston kuumenemistä, joka muuttaa ekosysteemien toimintaa.
3. **Saasteet** eli muut keskeiset päästöt kuormittavat ekosysteemejä. Esimerkiksi typpi- ja fosforipäästöt aiheuttavat vesien rehevöitymistä tai jätteet maaperän pilaantumista.
4. **Luonnonvarojen suora hyödyntäminen** aiheuttaa elollisten tai elottomien luonnonvarojen, esimerkiksi kalakantojen tai vesivarojen, hupenemista.
5. **Haitallisten vieraslajien levittäminen** aiheuttaa muutoksia ekosysteemien toiminnassa.

Suomessa kulutuksen luontojalanjälki ei ole kestävällä tasolla. Jos kaikki maailmassa söisivät, asuisivat, liikkuisivat ja kuluttaisivat kuin suomalaiset, ainakin viidennes maailman lajeista olisi vaarassa kuolla sukupuuttoon. Suomalaisen keskimääräisestä luontojalanjäljestä 42 prosenttia syntyy syömisestä. Yli puolet syömisestä luontohaitasta syntyy liha- ja maitotuotteista. Syömisestä luontohaitasta 98 prosenttia kohdistuu Suomen ulkopuolelle kansainvälisten tuotantoketjujen kautta ja vain kaksi prosenttia Suomeen.

Liikenne aiheuttaa noin neljänneksen suomalaisten luontojalanjäljestä. Muun kulutuksen – kuten harrastamisen ja muun vapaa-ajan kulutuksen, terveydenhoidon sekä kotitaloustavaroiden – osuus luontojalanjäljestä on noin viidennes. Asumisen energia muodostaa keskimääräisestä luontojalanjäljestä 14 prosenttia.

Kulutuksen luontojalanjälkeä on mahdollista pienentää merkittävästi arjen valinnoilla. Suurimmat myönteiset vaikutukset syntyvät lisäämällä kotimaisten kasviproteiinien ja kalan osuutta ruokavaliossa, energiansäästöllä, vähentämällä puun ja muiden polttoaineiden käyttöä, suosimalla kestäviä liikkumismuotoja sekä ostamalla käytettyä ja välttämällä turhia hankintoja. (Lehtinen-Koistinen-Toivonen, Sitra 2025)

Jokainen voi tehdä jotakin. Kirjailija Albert Camus'ta mukaillen: Maailmaa ei ehkä voi pelastaa, mutta jokainen meistä voi kieltäytyä tekemästä sitä pahemmaksi.